

π α ι δ ε ί α

ПАЙДЕЯ В ДЗЕРКАЛІ ЄВРОПОЦЕНТРИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

МАТЕРІАЛИ
міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 97-й річниці з дня народження
МІШЕЛЯ ФУКО
16–17 березня 2023 року

Департамент освіти і науки
Вінницької обласної державної адміністрації
Департамент освіти і науки Вінницької міської ради
Національна академія педагогічних наук України;
Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України
Національний університет фізичного виховання і спорту України
Інститут психології Німецького університету спорту Кельну, м. Кельн, Німеччина
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Аріельський Університет, м. Аріель, Ізраїль
Криворізький державний педагогічний університет
Державний університет фізичного виховання і спорту, м. Кишинів, Молдова
Ленкоранський державний університет, м. Ленкорань, Азербайджан
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Комунальний вищий навчальний заклад Миколаївський обласний інститут
підсудипломної педагогічної освіти
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Київський національний університет технологій та дизайну
Київський університет імені Бориса Грінченка
Бердянський державний педагогічний університет
Вище професійне училище № 42 м. Погребище
Стебницька загальноосвітня школа I-III ступенів № 18
Дрогобицької міської ради Львівської області
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Європейська асоціація науки і освіти, м. Берлін, Федеративна республіка Німеччина

ПАЙДЕЯ В ДЗЕРКАЛІ ЄВРОПОЦЕНТРИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

МАТЕРІАЛИ

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ПРИСВЯЧЕНОЇ 97-Й РІЧНИЦІ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
МІШЕЛЯ ФУКО**

16–17 березня 2023 року

**PAIDEIA IN THE MIRROR OF EUROCENTRIC TRANSFORMATIONS
OF THE UKRAINIAN CULTURAL AND EDUCATIONAL SPACE
materials of the International scientific and practical conference
dedicated to the 97th anniversary of
Michel Foucault's birth**

March 16–17, 2023

Вінниця – Київ 2023

УДК 37+1+796+612+31+572+004+005
П 12

Пайдея в дзеркалі європоцентричних трансформацій українського культурно-освітнього простору: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. присвяч. 97-й річниці з дня народження Мішеля Фуко (16–17 берез. 2023р.) / Комунал. закл. вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», Комунал. закл. вищої освіти «Вінницька академія неперервної освіти», Держ. закл. вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред.: В. М. Федорця, Ю. Г. Паламарчук, О. В. Клочко, Т. Р. Браніцької. Вінниця : Видавництво: ТОВ "Друк плюс" 2023. 252 с.

Paideia in the mirror of Eurocentric transformations of the Ukrainian cultural and educational space: materials of the Internation. science and practice conf. dedicate 97th anniversary of the birth of Michel Foucault (March 16–17, 2023) / Communal Higher Education Institution "Vinnytsia Humanities Pedagogical College", Public Higher Educational Establishment "Vinnytsia Academy of Continuing Education", State higher educational institution "University of educational management" National Acad. ped. Sciences of Ukraine; in general ed.: V. M. Fedorets, Yu. G. Palamarchuk, O. V. Klochko, T. R. Branitska. Vinnytsia: Publishing House, LLC "Druk Plus", 2023. 252 p.

У збірнику висвітлюється широкий спектр педагогічних, освітніх і філософських питань щодо рецепції і ціннісного переосмислення ідей давньогрецької культурно-освітньої системи пайдеї. Людиномірні ідеї пайдеї та її людинотворчий потенціал репрезентуються як концептуальні основи європоцентричних трансформацій української освіти й етично-ціннісні передумови її гуманізації і антропологізації. Розглянуто концептуальний спадок Мішеля Фуко як одного з класиків дослідження давньогрецької пайдеї.

Методологічний, етичний і ціннісний потенціали пайдеї розкривається в тезах доповідей за такими науково-дисциплінарними напрямками: педагогіка, філософія освіти, соціальна філософія, фізична культура і спорт, педагогічна психофізіологія, педагогіка здоров'я та формування безпечного і здорового освітнього середовища, цифрова педагогіка та цифрові технології і STEM-освіта, педагогічна антропологія, соціологія освіти, психологія, освітній менеджмент, спеціальна освіта та інклюзія. Важливим тематичним напрямом збірника матеріалів конференції є формування дискурсу Перемоги України та розвитку національної ідентичності, культури і патріотизму.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, методистам, вчителям, освітнім менеджерам, психологам, студентам, тренерам.

Рекомендовано до друку Вченою радою Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» Протокол № 11 від 15 червня 2023 р.

ISBN 978-617-95332-4-2

ПОЛОЖЕННЯ ПАЙДЕЇ В РОБОТІ З ДОРОСЛИМИ ОСОБАМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Кравець Ніна Павлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

Анотація. Розглянуто сутність пайдеї. Звернено увагу на корекційно-компенсаторне значення пайдеї для роботи з дорослими особами з інтелектуальними порушеннями. Виокремлено основні положення пайдеї, яких варто дотримуватися в корекційно-компенсаторній роботі з дорослими особами з інтелектуальними порушеннями помірного і тяжкого ступенів.

Ключові слова: принципи пайдеї, дорослі особи з інтелектуальними порушеннями, клієнти, команда психолого-педагогічного супроводу, батьки.

Abstract. The essence of paideia is considered. Attention is drawn to the corrective and compensatory value of the paideia principles for working with adults with intellectual disabilities. The main paideia principle are highlighted to adhere during the corrective and compensatory work with adults with moderate and severe intellectual disabilities.

Keywords: paideia principles, adults with intellectual disabilities, team of psychological and pedagogical support, parents.

Актуальність проблеми. Основним завданням 21-го століття є забезпечення прав людини. Стосується це й осіб з особливими освітніми потребами.

Питання допомоги особам з порушеннями психофізичного розвитку розглянуто в ряді робіт українських вчених: О. Гаврилов, Ю. Галецька,

В. Синьов – сфера психокорекційної педагогіки; С. Литовченко – навчання осіб з порушеннями слуху у закладах вищої освіти; О. Купреєва – психологія особистості дорослих інвалідів з ампутацією кінцівок; Є. Синьова – робота тифлопсихолога з дорослими з порушеннями зору.

Належним чином надання допомоги дорослим особам з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень сприятиме дотримання принципів пайдейї, основоположником і натхненником якої вважають Мішеля Фуко. Пайдейя є підготовкою людини до щасливого й успішного життя у суспільстві, насамперед через адекватну самоідентифікацію з власним поколінням [3, с.72].

Мета. Розкрити значення пайдеї для корекційної, компенсаторно-розвиткової роботи з дорослими особами з інтелектуальними порушеннями.

Результат. За О. Яценко пайдейя – це процес соціалізації, адаптації, індивідуалізації до умов соціального середовища, що функціонує за певними принципами пристосування до умов навколишньої дійсності. Античний принцип пайдеї сповідує найважливіші принципи людського гуртожитку, які акумулюються завдяки дотриманню особистої свободи та свободи інших на базі соціальної відповідальності, що передбачає соціалізацію та комунікацію як передумови існування суспільства [5, с. 84, 87].

П. Саух доводить, що під час організації групової діяльності як в навчальному процесі (робота в малих групах, креативні технології навчання, інтерактивні дискусії, майстер-класи) так і в різноманітних видах позанавчальної роботи варто виховувати потребу бачити себе лідером. Такий підхід дозволяє не лише ставити вихованця в позицію лідера, навчити лідерству, а й основне – закласти фундамент мистецтва соціальної адаптації та самооцінки [2, с. 91]. На це важливо звертати увагу педагогам, які працюють з дорослими особами з інтелектуальними порушеннями помірного і важкого ступенів. Адже завдяки принципам пайдеї формується життєва компетентність, яку В. Федорець розглядає як атрибутивну характеристику людини, як значимий і системо-організуючий аспект її природи, насамперед індивідуально-психологічну, онтогенетичну, здоров'язбережену складові та діяльності, включаючи трудову й освітню діяльності [4, с. 182].

Ю. Галецька, працюючи з дітьми з інтелектуальними порушеннями помірного і важкого ступенів, визначила провідну роль ігрових технологій щодо створення умов для опори в корекційній роботі на емоційну сферу дітей, яка в цієї категорії дітей відносно більше збережена, ніж інтелектуальна. Автор довела, що викликані грою позитивні емоції слугують основою для встановлення контакту з дітьми і є одним із важливих засобів у використанні їхніх компенсаторних можливостей [1, с. 64]. Як свідчать наші спостереження, застосування ігрових технологій позитивно впливає і на дорослих осіб з інтелектуальними порушеннями.

Результат опори на принципи пайдеї. Ще свого часу Арістотель висловив ідею пайдеї як тілесно-духовне формування людини, що реалізує всі її здібності. Цього намагаються дотримуватися у Громадському благодійному товаристві допомоги особам з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень «Джерела» (м Київ) під час організованого підтримуючого проживання вказаної категорії осіб. У Богуславі – древньому українському містечку з неповторною українською природою (Київська область) знаходиться «Будинок транзитного перебування», куди клієнти «Джерел» виїждять на оздоровлення. Разом з ними перебувають і батьки. Проект «Життєздатність допомоги особам з інтелектуальними порушеннями та їхнім сім'ям» реалізується за підтримки та фінансової допомоги японської асоціації AAR Japan. З дорослими клієнтами працює команда психолого-педагогічного супроводу, насамперед корекційні педагоги, які отримали

спеціальну освіту, оскільки переважна більшість з них навчалася на факультеті спеціальної та інклюзивної освіти НПУ імені М. П. Драгоманова (тепер УДУ імені Михайла Драгоманова). Освітнє середовище створене з дотриманням педагогіки партнерства відзначається толерантним ставленням до дорослих клієнтів та їхніх батьків (співчуття, емпатія). Батьки спостерігають за змінами в поведінці дорослих дітей, запобігають різноманітним непорозумінням. Взаємодія у природних умовах батьків з дорослими дітьми з інтелектуальними порушеннями, з членами команди психолого-педагогічного супроводу підвищує психолого-педагогічну культуру батьків. Організовується продуктивна співпраця педагогів, клієнтів та їхніх батьків, оскільки клієнтів з допомогою педагогів та батьків навчають посилено працювати в силу їхніх фізичних та інтелектуальних можливостей на прибудинкових грядках, клумбах. Також з метою ознайомлення клієнтів з навколишньою природою усією командою ходять на екскурсію в поле, в ліс, що дуже гарний на околицях Богуслава. Педагоги здійснюють емоційну підтримку батьків, які наче іншими очима дивляться на своїх дорослих дітей: як ті спілкуються, взаємодіють з такими ж як вони однолітками, намагаються допомагати один одному, як спілкуються з членами команди психолого-педагогічного супроводу, та як завдяки ігровим технологіям відбувається корекція й компенсація притаманних клієнтам порушень.

Висновки. Завдяки корекції освітнього середовища з опорою на положення пайдейї та всебічній взаємодії членів команди психолого-педагогічного супроводу і батьків дорослих осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень відбувається фізичний, емоційно-розвитковий та психологічний вплив на дорослих осіб у процесі дотримання педагогіки партнерства і особистісно-орієнтованого підходу до кожного клієнта.

Список використаних джерел

1. Галецька Ю. В. Ігрові технології як форма роботи з дітьми з помірною та тяжкою розумовою відсталістю. *Актуальні питання корекційної освіти* (педагогічні науки): збірник наукових праць. Вип.10 /за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2017. С. 55-64.
2. Саух П. Ю. Філософія – освіта – виховання. Трикутник успіху навчально-виховного процесу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Вип. 5 (94). Серія: Педагогічні науки, 2018. С. 88-97.
3. Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для сталого розвитку суспільства: монографія /за ред. В. Зінченка. К.: Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. 356 с.
4. Федорець В. М. Антропологічна ціннісна рефлексія пайдейї як культурно співвідносний шлях удосконалення здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізкультури. *Вісник післядипломної освіти*. Вип. 8(37). Серія «Педагогічні науки», 2019. С. 153-210.
5. Яценко О. Д. Античні принципи пайдейї перед викликами сучасної соціокультури. *Освітній дискурс: філософські науки*. Вип. 2. Част. II, 2017. С. 79-89.